

Szimfónia három tételben*

Textus: 1Kor 15,50-58

1. A textusról – exegetikai / kortörténeti megértés

Pál az 1Kor 15-ben azokat szólítja meg, akik azt mondják, hogy „nincs halottak feltámadása”. Az egész rész témája nem egyszerűen csak a „feltámadás”, hanem a „halottak feltámadása”. A οὐ νεκροί nem kevesebb, mint 13-szor fordul elő a 15,12-52-ben. A kérdés tehát akörül forog, mi történik a halál után és a halottakkal. A 35. versből az érvelés középpontjába a test (σῶμα) feltámadása kerül. „Hogyan támadnak fel a halottak? Milyen testben jelennek meg?” Ez lehetett a valódi botránykő a 12. versben megfogalmazott tagadás mögött.¹ A 35. versnek erre az alapkérdésre válaszol a 35-49. versek fejtegetésének fényében az 50-53. vers. Az 54-57. versben már a halottak „elváltozása” a téma két ószövetségi prófécia fényében.

Az 50. vers sajátos szerepet tölt be: a 42. versben kezdődő érvelés összefoglalásaként kell tekintenünk, mely egyben a következő versek bevezetése is. A vers felütése is ezt érzékelteti: τοῦτο δέ φημι (vö. 7,29 és 10,19).² Az alapkérdésre először tagadással válaszol Pál: a halandó ember (σὰρξ καὶ αἷμα) képtelen magától az Isten országát örökölni, azaz minden, ami földi, képtelen belépni abba, ami mennyei. Ezt a tehetetlenséget erősíti meg a φθορὰ-ἀφθαρσία (romlandóság-romolhatatlanság) ellentétpár is, valamint az 51. vers ἀλλάσσω jövőidejű igéjének *passivum divinum* alakja is: Isten a cselekvő, Ő az, aki „mássá tesz”, aki „elváltoztat”. Az előző vers tagadásának igenlő átalakítása ez.

A 42. verssel kezdődő és az 53. verssel záruló ellentétpárok kétféle létezését állítanak egymással szembe. Jelen létezésünket gyengeség, halandóság, hanyatlás jellemzi. A feltámadott lét ezzel szemben a „teljesen mással” jellemezhető. Az ellentétpárok lényege, hogy megpróbálják kifejezni azt, amit lehetetlenség megérteni, elgondolni vagy akár elképzelni is: a létezésnek azt a módját, amelybe a hívek elváltoznak, feltámasztatnak.³ Ennek az újnak a felöltözése szükséges (δεῖ), az isteni elrendelés és cselekvés megkérdőjelezhetetlen és elháríthatatlan következménye.⁴

Az 54b vers καταπίνω igéjének *aoristos passivum divinum* alakja miatt a Károli fordítás kifejezőbbnek tűnik: „elnyeletett a halál”. (Az aktív átfordítás szűkíti az értelmet, lényegi jelentést veszít.) Pál egy ézsaiási (25,8) megfogalmazást idéz azzal a változtatással, hogy egy szavát (*lánecach* – „mindenkorra”, „örökre”) lecseréli νῆκος-ra („győzelem”, „diadal”). Ez a csere lehetővé teszi Pál számára, hogy 57. versben megfogalmazott diadalt az ézsaiási prófécia beteljesedéseként értelmezze. Az 55. vers két kérdése a Hós 13,14 átalakítása. A ποῦ kérdőszótól költőivé válnak a kérdések, mintegy gúny tárgyává téve a halált. Pál itt is változtat: a *mávet* („halál”) és a *śól* („holtak hazája”) helyett itt mind a kétszer a θάνατε („halál”) megszólítás szerepel, ill. a *d'báreká* („csapások”) helyett megint a νῆκος-t használja. Ezzel mintegy összhangba hozza a hóseási idézetet az ézsaiásival: így kölcsönösen kiegészítik és erősítik egymást abban a funkciójukban, hogy megmutassák: a halál hatalmának vége. Pál ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a halandóság továbbra is aktív erőként van jelen az ember életében, az ember továbbra is halandó. A korinthusiak között szép számmal lehettek olyanok, akik nem vették komolyan a halál hatalmát, a Lélek ajándékainak

* Megjelent: *Igazság és Élet* 2012/2: 188-193.

¹ DUNN: How are the Dead Raised? With What Body do They Come? Reflections on 1 Corinthians 15, 7-8. FITZMYER: First Corinthians, 602-603.

² DUNN: i.m., 12-13.

³ Uo., 10-12.

⁴ FITZMYER: i.m., 606.

megtapasztalása annyira lelkesítette őket, hogy bölcsnek, szabadnak, erősnek érezték önmagukat a halállal szemben is.⁵

Az 57. vers doxológiáját a szeretett korinthusi testvérek biztatása (58.v.) követi. A ὡστε - („így hát”; „egyszóval”) kötőszó jelzi azt, hogy a feltámadásba vetett hitnek meghatározónak kell lennie abban, kik vagyunk és hogyan élünk a jelenben. (περισσεύω - „kiemelkedik”, „kimagaslik”; τὸ ἔργον τοῦ κυρίου - az Úr (az evangélium) szolgálatában végzett munka).

2. A perikópa megértése – teológiai összefüggések feltárása

2.1. Bűn – halál – törvény

Az 56. versben a halál, bűn, törvény viszonya jobban érthető azáltal, hogy Pál az emberi történelem szereplőiként ír róluk. A bűn Ádámon keresztül jött a világba, a bűn által pedig a halál (Rm 5,12), és mindkettő ma is hatással van az ember életére. A bűnnek azonban törvény miatt van hatalma, mivel „a törvényből csak a bűn felismerése adódik” (Rm 3,20), hiszen lerántja a leplet a bűnről, mint ami Isten akaratának a megszegése (Rm 7,7.13). A törvény tehát közvetetten (Rm 7,12) hozzájárul a bűn hatalmához (Rm 4,15), amelynek következménye a halál (Rm 6,23a; 1Kor 15,22a).⁶

2.2. A feltámadás és a jelen élet

A feltámadás hatással van jelen életünkre – ezzel a gondolattal többek között Barthnál⁷ is találkozhatunk. A feltámadás valósága saját életünk valósága is, ami meghatározza identitásunkat, Isten országának világosságába állítja életünket, és megóv attól, hogy pusztán „cseppek legyünk az élet horizont nélküli végtelen tengerében”. Ebben biztatás és ígéret van. Jóllehet az ítélet (*krísis*) és a halál még elválaszt a feltámadástól, reménységben azonban már a miénk, és ez a reménység határozza meg életünket, amely annak a küzdelemnek a harctere, „amelyben a feltámadás az igazság”. A földi és a mennyei egzisztencia éles ellentétben áll egymással, melyet csak Isten cselekvése (ítéletben és feltámadásban) hidálhat át. A bekövetkező ítélet választja el a halál előtti életet a halál utáni élettől. Ez fenyegetően hathat az emberre, ugyanis ennek fényében az ember evilági cselekedeteit az ítélettől való félelem motiválhatja. Úgy is tűnhet, hogy nincs miért megbecsülni evilági életünket és vele együtt testünket, mivel az múltékony, halandó. Létezik azonban egy másik nagy ellentét: az eljövendő élet ígérete és a földi élet megbecsülésének elutasítása között. Még nem értük el a feltámadást, de már része identitásunknak. Isten feltámadásban kimondott „igen”-je ad reményt és erőt ahhoz, hogy visszautasítsuk az erőszakot, rombolást, pusztítást. Ha a feltámadást úgy értjük mint a földi élet és saját életünk harcterén is megnyilvánuló küzdelmet, az cselekvésre indít: ne igazodjunk az emberek által okozott igazságtalanság és szenvedés semmilyen formájához sem.⁸

3. Prédikációvázlat

„Szembenézni a halállal legalább olyan fontos, mint szembenézni az étellel” – többféle megfogalmazásával is találkozhatunk ennek az igazságnak: az, ahogyan szembenézünk halálunk elkerülhetetlen valóságával, nagymértékben meghatározza azt, hogyan éljük az életünket. A felolvasott igazszakaszban Pál apostol lezárja ezt a gyönyörű feltámadás-fejezetet. A záró versek olyanok, mint egy győzelmi ének, mint egy nagy ívű szimfónia. Nem csoda, hogy Brahms *Német requiemjének* utolsóelőtti tételében az 51–52,54–55. versek, Händel *Messias* oratóriumának utolsó részében az 51-57. versek csendülnek fel. Tekintsünk most úgy erre a néhány versre, mint egy háromteteles zeneműre! Az első tétel azt a győzelmet ünnepli, amelyet testünk eljövendő elváltozásában várunk, amikor ez a mostani romlandó testünk romolhatatlanságba öltözik. A második tétel a bűn

⁵ HOLLANDER – HOLLEMAN: The Relationship of Death, Sin, and Law in 1Cor 15:56, 273-274,276.

⁶ FITZMYER: i.m., 607.

⁷ BARTH: Die Auferstehung der Toten: Eine akademische Vorlesung über 1Kor 15.

⁸ JANSSEN: Bodily Resurrection (1Cor. 15)? The Discussion of the Resurrection in Karl Barth, Rudolf Bultmann, Dorothee Sölle and Contemporary Feminist Theology, 64-66,70-71.

és a halál fölötti győzelmet, a harmadik pedig a feltámadásnak a mostani életünkben is megnyilvánuló erejét.

3.1. *A romlandó romolhatatlanságba öltözik*

„Nincs cipő, nincs ing, nincs kiszolgálás” – egy időben szokás volt ilyen feliratot kitenni egyes amerikai éttermek bejáratára. A hiányos, vagy nem megfelelő öltözetben betérőket kitessekelték. Vannak helyzetek vagy helyek, amelyek megkívánnak bizonyos normáknak, szabályoknak való megfelelést. Ez azt is jelenti, hogy vannak az életünkben összeegyeztethetetlen dolgok.

Pál apostol is beszél egyfajta összeegyeztethetlenségről a felolvasott fejezetben. A mennyi világba nem léphet be semmi, ami evilági, ami földi. Oda, ahol nem lesz könny, sem halál, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom (Jel 21,4), oda nem lehet belépni abban, ami romlandó, ami dicstelen, ami erőtlén, ami halandó – egyszóval, ami test és vér. A mennyi világba, csak mennyi testben lehet belépni, ami romolhatatlan, dicsőséges, erős, halhatatlan. Mi pedig ennek éppen az ellenkezői vagyunk. Ezt legtöbbünk saját magán tapasztalja, vagy ha még egészségesnek, erősnek és szépnek is éreznénk magunkat, túlságosan sok olyan esemény történik körülöttünk, amelyek emlékeztetnek arra, hogy ez mulandó állapot. Nincs bennünk semmi, ami a földit mennyieivé, a romlandót romolhatatlanná, a dicstelent dicsőségessé, az erőtlent erőssé, a halandót halhatatlanná tudná átváltoztatni. Szükségünk van valamire, vagy valakire, aki ezt az átváltoztatást elvégzi. Pál ennek titkát osztja meg velünk. Nem olyan titok ez, amelyet mint egy rejtélyt nekünk kell megoldani, vagy amelyhez csak a kiváltságos beavatottak férhetnek hozzá. A titok maga Krisztus. Ő elvégezte azt, ami pusztán emberi értelem és erkölcsi erőfeszítés számára elérhetetlen. Az az új test, amibe felöltözünk és az átváltozás mikéntje számunkra elképzelhetetlen, felfoghatatlan. Csak hit által megragadható. Az apostol teljes bizonyossággal hirdeti ennek az elválkozásnak a napját. Jézus maga ígérte meg tanítványainak az elfogatása előtti estén: „...ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ott legyetek ti is.” (Jn 14,3) Nem lehet másként, az elválkozásnak meg *kell* történnie. (1Kor 15,53)

3

3.2. *A halál hatalma megtört*

Mi a biztosíték erre? Ezt válaszolja meg Pál a második tételben, ahol a halál és a bűn fölötti győzelemről ír. Gyakran érezzük úgy, hogy a halál az úr. Minden családot meglátogat, nem válogat, elérhet időset és fiatalot, hírességet és ismeretlent, jóindulatút és rosszindulatút, műveltet és műveltetlent, szegényt és gazdagot... „Mint utolsó ellenség töröltetik el...”, addig is „naponként nézünk szembe...” vele. (1Kor 15,26.31) Nem kell tagadnunk, hogy félünk tőle, de a húsvét üzenete éppen arról szól, hogy szabadok lehetünk ettől félelemtől. Ezt olvassuk Jézusról: ő is részese lett testnek és vérnek, „hogy halála által megsemmisítse azt, akinek hatalma van a halálon, vagyis az ördögöt; és megszabadítsa azokat, akik a haláltól való félelem miatt egész életükben rabok voltak.” (Zsid 2,14-15) Ez nem azt jelenti, hogy nem félünk a haláltól, hanem azt, hogy nem kötöz meg az a félelem. Nem a haláltól való félelemnek rendelek alá mindent az életemben. A halál valóságával szembenézve, egy szerettünk elvesztésének összes fájdalmával, vagy saját halálunk miatti szorongásukkal együtt is igaz az, amit az apostol mond: eljön az a nap, amikor beteljesedik az ígéret: „Teljes a diadal a halál fölött!” Vagy ahogyan a régebbi fordításunk még erőteljesebben fogalmaz: „elnyeletett a halál”. A földi lét vége még mindig a halál, de nem a halálé az utolsó szó. Mert „mindnyájan el fogunk változni”. Az utolsó ellenség akkor végképp legyőzetik, és ez a győzelem már most biztos. A győzelmet maga Isten adja nekünk Jézus Krisztus által. Jézus Krisztus feltámadása nélkül valóban csak kétségbeeshetünk az élet halandó volta miatt. Ha nincs Krisztus feltámadása, akkor megmarad az, amit Pál fullánknak nevez, ami a halál hatalmát kivívta: a bűn, az Istentől való távolság. Halál ott van, ahol Isten távol van. Nincs olyan emberi erőfeszítés, nincs oly nemes igyekezet, mely áthidalhatná ezt a távolságot. Minden próbálkozásunkkal csak még növelni tudnánk ezt a távolságot. A győzelmet tehát nem nekünk kell kivívni, az lehetetlen vállalkozás lenne, a győzelmet Isten adja nekünk „a mi Urunk Jézus Krisztus által”. „Mert a bűn zsoldaja a halál, az Isten kegyelmi ajándéka pedig az örök élet.” (Rm 6,23)

3.3. Hogyan éljünk?

A harmadik tételben, a fináléban Pál a jelenre, a „most”-ra irányítja figyelmünket. A feltámadás reménységében élni nem azt jelenti, hogy lebecsüljük ezt az életet, hogy csak úgy „elvagyunk” itt. Ellenkezőleg! Pál arra figyelmeztet, hogy a feltámadásba vetett hitnek meg kell határoznia azt, hogyan élünk a jelenben. Váljon ez a figyelmeztetés húsvéti biztatássá buzdítássá számunkra is.

Pál először arra figyelmeztet, hogy milyennek kell lennünk. „...legyetek szilárdak, rendíthetetlenek...”⁹ A korinthusiakhoz hasonlóan mi is hajlunk a türelmetlenségre, elcsüggedésre, lustaságra. Engedjük, hogy a körülmények megingassanak, elbizonytalanítsanak, maguk alá nyomjanak. Pál arra buzdít, hogy szilárdan kapaszkodjunk abba, amit a feltámadás fényében igaznak tudunk életről és halálról. Ne engedjük, hogy bármilyen más elképzelés életről vagy halálról kimozdítson bennünket ebből!

Pál másodszor arra figyelmeztet, hogy mit kell tennünk: „...buzgókodjatok mindenkor az Úr munkájában!” A minimumra, az elégségesre törekvés ellentétére buzdít: törekedjete minél többre, az evangélium szolgálata legyen a legfőbb cél, ennek rendeljünk alá minden saját célt, kiváltást, kapcsolatot. Az evangélium szolgálatában lehetetlen túlzásokba esni. Az erőtlenség, kicsinyek, betegek, megfáradtak, gyászolók, nélkülözők, reményt vesztek, magányosok felé mennyi módon elvihetjük az örömhírt, a reménység lehetőségének hírét.

Pál végül arra figyelmeztet, hogy mit kell tudnunk: „...tudjátok, hogy fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban!” Ahogyan életünknek, úgy munkánknek is Krisztus feltámadása adhat egyedül értelmet, értéket, célt és rendeltetést.

(Az igehirdetést Bonhoeffer egy húsvéti idézetével vagy annak gondolati összefoglalásával zárhatjuk – ld. lejjebb.)

4. Példák, képek, szemelvények, aktuális történetek

„Húsvét? Mi inkább a meghalást látjuk, mint a halált. Hogy miként kezeljük a meghalást, az fontosabb nekünk a halál legyőzésénél. Szókratész legyőzte a meghalást, Krisztus viszont a halált győzte le mint *utolsó ellenséget* (1Kor 15,26). A meghalás legyőzése még nem azonos a halál legyőzésével: a meghalás legyőzése az emberi lehetőségek körébe tartozik, a halál legyőzése viszont a feltámadás. Nem az *ars moriendi*-ből, hanem Krisztus feltámadásából fújhat friss, tisztító szél a mai világba. Itt van a válasz Arkhimédész mondására: *Adjatok egy biztos pontot, és kifordítom sarkából a világot*. Sok minden megváltozna, ha ezt valóban hinnénk néhányan, és földi ténykedésünkben ehhez igazodnánk! Hiszen a húsvét azt jelenti, hogy a feltámadás fényében élünk.”⁹ (Tegel, 1944.III.27.)

5. További szempontok az istentisztelet alakításához

Énekek: húsvéti ünnepi fohászok (RÉ 185-187), a Krisztus feltámadásáról (RÉ 347-357), ill. a test feltámadásáról és az örök életről (RÉ 399-422) szóló dicséretek közül a gyülekezet énekismertete szerint.

Ha a körülmények lehetővé teszik, az istentiszteletbe beépíthető Brahms *Német requiemjének* VI. tétéle („*Denn wir haben hier kleine bleibende Statt*”, 11:20 perc hosszúságú), a tételben felcsendülő bibliai szövegek: Zsid 13,14; 1Kor 51–52,54–55; Jel 4,11; vagy Händel *Messiás* oratóriumának III. részéből a 47-51. áriák, vagy azok egyike (összesen 8:25 perc hosszúságú): (47) *Behold I tell you a mystery* (15,51,52a); (48) *The trumpet shall sound* (15,52b-53); (49) *Then shall be brought to pass* (15,54b); (50) *O death where is thy sting?* (15,55-56); (51) *But thanks be to God* (15,57).

6. Felhasznált és ajánlott irodalom

BARTH, KARL: *Die Auferstehung der Toten: Eine akademische Vorlesung über 1Kor 15*. Zürich: Evangelischer Verlag, 4. kiad., 1954.

BONHOEFFER, DIETRICH: *Börtönlevelek – Fogságban írt levelek és feljegyzések*. Budapest, Harmat Kiadó, 1999.

⁹ BONHOEFFER: *Börtönlevelek*, 116.

- DUNN, JAMES D. G.: „How are the Dead Raised? With What Body do They Come? Reflections on 1 Corinthians 15”, *Southwestern Journal of Theology* 45, 2002/1: 4-18.
- FITZMYER, JOSEPH A.: *First Corinthians – A New Translation and Introduction*. The Anchor Yale Bible 32, New Haven – London, Yale University Press, 2008.
- HOLLANDER, H. W. – HOLLEMAN, J.: „The Relationship of Death, Sin, and Law in 1Cor 15:56”, *Novum Testamentum XXXV*, 1993/3: 270-291.
- HORSLEY, RICHARD A.: „How can Some of You Say That There is No Resurrection of the Dead? – Spiritual Elitism in Corinth”, *Novum Testamentum XX*, 1978/3: 203-231.
- JANSSEN, CLAUDIA: „Bodily Resurrection (1Cor. 15)? The Discussion of the Resurrection in Karl Barth, Rudolf Bultmann, Dorothee Sölle and Contemporary Feminist Theology”, *Journal for the Study of the New Testament* 79, 2000: 61-78.
- WEDDERBURN, A. J. M.: „The Problem of the Denial of Resurrection in I Corinthians XV”, *Novum Testamentum XXIII*, 1981/3: 229-241.

Rácsok Gabriella (Sárospatak)